

GÖÇMENLER ARASINDA ALGILANAN AYRIMCILIK, PSİKOLOJİK İYİ OLMA HALİ VE SOSYAL KİMLİKLER İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Nagihan TAŞDEMİR *

Özet:

Bu yazıda, göçmenler arasında, algılanan ayrımcılık, psikolojik iyi olma hali ve sosyal kimlikler arasındaki ilişkiler, sosyal kimlik kuramı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Yazıda öncelikli olarak toplumda statüsü farklı görülen gruplar arasındaki ilişkilere odaklanan sosyal kimlik kuramına yer verilmektedir. Daha sonra, göçmenlerin psikolojik iyi olma hali ile algılanan ayrımcılık arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Arkasından, bu ilişkide sosyal kimliğin rolüne vurgu yapan ve sosyal kimlik kuramından türetilen reddedilme ve özdeşleşme modeli açıklanmaktadır. Yazıda göçmenlerin sosyal kimlikleri, etnik, ulusal ve çift yönlü olarak ele alınmaktadır ve devam eden bölümde, bu kimlikler ile algılanan ayrımcılık ve psikolojik iyi olma hali arasındaki ilişkiler değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, çift yönlü grup özdeşimi psikolojik iyi olma halinin en güçlü yordayıcısı görünümündedir. Etnik grup özdeşimi psikolojik iyi olma hali ile olumlu ilişki, ulusal grup özdeşimi ise olumsuz ilişki gösterme eğilimindedir. Son olarak, kısaca gruplar ve ülkeler arası farklılıklara yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göçmenler, Psikolojik iyi olma hali, Algılanan ayrımcılık, Çift yönlü grup özdeşimi, Sosyal kimlik kuramı.

An Evaluation of Relationships between Perceived Discrimination, Psychological Well-being and Social Identities among Immigrants

---

* Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, nagihantasdemir@anadolu.edu.tr

Abstract:

In this article, the relationships between perceived discrimination, psychological well-being and social identities among immigrants are evaluated within the framework of social identity theory. In the paper, firstly, social identity theory, which focuses on the relationships between different status groups in society, is introduced. Secondly, the relationship between psychological well-being of immigrants and perceived discrimination is considered. Thirdly, the model of rejection and identification, which emphasizes the role of social identification in the relevant relationship and is derived from the social identity theory, is explained. Then, the relationships between psychological well-being, perceived discrimination, and social identities as ethnic, national and dual group identifications are evaluated. In this context, dual group identification seems to be the strongest predictor of psychological well-being. There seems a tendency for ethnic group identification as being positively related to whereas national group identification as being negatively related to psychological well-being. Lastly, the differences between groups and countries are briefly mentioned.

Keywords: Immigrants, Psychological well-being, Perceived discrimination, Dual group identification, Social identity theory.

Giriş

Toplumda dezavantajlı konumda bulunan grup üyelerinin (siyahlar, şişmanlar vb.) grup üyeliği temelinde algıladıkları ayrımcılığın onların psikolojik iyi olma hali (özsaygı, depresyon, somatik problemler vb.) üzerindeki olumsuz etkisi bilinmektedir (Pascoe ve Richman, 2009; Schmitt, Branscombe, Postmes ve Garcia, 2014). Sahip oldukları, ırk, cinsiyet, cinsel yönelim vb. özellikler temelinde, toplum tarafından dışlandıklarını düşünen bireyler, görece yetersiz psikolojik iyi olma hali göstermektedir. Algılanan ayrımcılığın olumsuz etkisiyle baş edebilmek için, dezavantajlı grup üyelerinin başvurduğu yollardan birisi iç-grupla kurulan özdeşimi arttırmaktır (Ramos, Cassidy, Reicher ve Haslam, 2012; Simon, Loewy, Sturmer, Weber, Freytag, Habig, Kampmeier ve Spahlinger, 1998). İç-grupla kurulan özdeşim veya iç-gruba duyulan bağlılık ve aidiyet hissi arttıkça, psikolojik iyi olma hali artabilmektedir (Schmid ve Muldoon, 2015).

Grup üyelikleri temelinde ayrımcılık algılayan bir diğer dezavantajlı grup da, köken ülkelerinden ayrı başka bir ülkede yaşamak durumunda olan göçmenlerdir (Badea, Jetten, Iyer ve Er-Rafiy, 2011; Mesch, Turjeman ve Fishman, 2008). Diğer dezavantajlı gruplardan farklı olarak, göçmenlerin, etnik (köken grup), ulusal (ev sahibi grup), çift yönlü (etnik ve ulusal grup) gibi çeşitli iç-grup üyelikleri söz konusudur (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006). Bu iç-grup üyelikleri temelinde kendilerini nasıl tanımladıklarına göre, göçmenler arasında, psikolojik iyi olma hali, algılanan ayrımcılık ve sosyal kimlikler ilişkisi değişebilmektedir (Branscombe, Schmitt ve Harvey, 1999; Schaafsma, 2011). Bu yazının amacı, göçmenler arasında, psikolojik iyi olma hali, algılanan ayrımcılık ve farklı iç-grup özdeşimleri ilişkilerini sosyal kimlik kuramı (Tajfel ve Turner, 1979) çerçevesinde değerlendirmektir.

Yazıda, sosyal kimlik kuramı alan yazını dikkate alınarak göçmenlerin psikolojik iyi olma hali anlaşılmasına çalışılmaktadır. Bu bağlamda, algılanan ayrımcılık ve göçmenlerin etnik, ulusal ve çift yönlü grup özdeşimleri ele alınmaktadır. Yazıda, ayrımcılık algılayan göçmenler arasında çift yönlü kimlik geliştirenlerin *sosyal rekabete* daha fazla yöneldikleri ve en yüksek psikolojik iyi olma haline sahip oldukları iddia edilmektedir. Etnik grup kimliğine yönelenlerin *sosyal yaratıcılık* yoluyla psikolojik iyi olma hallerini korudukları görülmektedir. Ulusal grup kimliğine yönelenlerin *ise bireysel hareketlilik* yoluna başvurdukları ancak görece olumsuz psikolojik iyi olma hali sergiledikleri iddia edilmektedir. Yazıda, aynı zamanda, ilgili ilişkilerin, gruplar ve ülkeler arasında nasıl değişim gösterdiğine bakılmaktadır.

Aşağıda, öncelikli olarak, sosyal kimlik kuramına yer verilmektedir. İkinci olarak, algılanan ayrımcılık ve göçmenlerin psikolojik iyi olma hali arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Üçüncü olarak, sosyal kimliklerin rolünü ele alan reddedilme ve özdeşleşme modeline ve diğer ampirik çalışmalara yer verilmektedir. Son olarak, gruplar ve ülkeler arası farklılıklara değinilmektedir.

Sosyal Kimlik ve Gruplar Arası İlişkiler: Sosyal Kimlik Kuramı

Göçmenlik süreci bir gruplar arası ilişkiler sürecidir. Göçmenlerin psikolojik iyi olma hali onların sosyal kimlikleri ve gruplar arası ilişkileri algılama biçimleriyle yakından ilişkilidir (Badea, Jetten, Iyer ve Er-Rafiy, 2011). Sosyal kimlik kuramı (SKK; Tajfel ve Turner, 1979), göçmen ve ev sahibi grup arasındaki ilişkileri anlamada başvurulan temel kuramlardan birisidir. Bu kuram, gruplar arası ilişkileri, grupların toplum içerisindeki farklı konumlarına göre incelemektedir. SKK, toplum tarafından statüsü yüksek görülen gruplarla (ev sahibi grup), statüsü düşük görülen gruplar (göçmen grup) arasındaki ilişkileri sosyal kimlik bağlamında açıklamaktadır.

Bu kurama göre, statüsü yüksek görülen gruplar bireyleri avantajlı konuma yerleştirmekte ve onlara olumlu sosyal kimlik sağlamaktadır. Statüsü düşük görülen gruplar ise bireyleri dezavantajlı konuma yerleştirmekte ve onlara olumsuz sosyal kimlik sağlamaktadır. Bununla birlikte, kendilerini bir grubun üyesi olarak algıladıkları andan itibaren, bireyler sosyal karşılaştırma yaparlar ve kendi gruplarını (iç-grup), diğer gruptan (dış-grup) olumlu yönde ayırt etmeye çalışırlar. Bu şekilde davranarak bireyler olumlu sosyal kimliğe sahip olmak için uğraşırlar. SKK, bireylerin olumlu sosyal kimliğe sahip olma çabasının altında onların özsaygı (kendini değerli görme) ihtiyacının yattığını varsaymaktadır (Tajfel ve Turner, 1979).

Bu kurama göre, dezavantajlı konumda yer alanlar bu durumla baş etmek; yani, iç gruplarını, dış gruptan olumlu yönde ayırt edebilmek için çeşitli yollara başvururlar (Tajfel ve Turner, 1979). Grup üyeleri, olumlu grup algısına ulaşabilmek için, bireysel ya da grup halinde çeşitli çözüm yolları üretirler (Turner ve Brown, 1978). Bu çözüm yollarından hangisinin kullanılacağı gruplar arası statü farkının açıklanma biçimine göre değişmektedir (Mummendey, Kessler, Klink ve Mielke, 1999). Genel olarak, statü farkının meşru görülmemesi (hak edilmediği inancı) ve değişeceğine dair beklenti grup üyelerini birlikte çözüm üretmeye; *sosyal rekabete* (ör. kolektif eylem) sevk etmektedir. Örneğin, Amerika'da yaşayan göçmenler arasında, ten rengi farklı olanlar ve 8 yıldan fazla ülkede bulunanlar, sosyal statü farklılıklarına daha fazla itiraz etmiştir ve sosyal eşitlik için daha fazla kolektif eyleme

katılma eğilimi göstermiştir (Deaux, Reid, Martin ve Bikmen, 2006). Statü farkının devam edeceğine dair beklenti ise *sosyal yaratıcılık* ile ilişkili bulunmaktadır. Bu durumda dezavantajlı grup üyeleri, iç-gruplarının olumlu gördükleri bazı özelliklerine vurgu yaparlar (ör. onlar üretken biz sıcağanlıyız) veya iç-gruplarını daha dezavantajlı konumdaki gruplarla karşılaştırırlar. Aslında, öncelikli olarak, gruplar arası geçişin mümkün olup olmadığına bakılmaktadır. Sınırların geçirgen algılandığı durumlarda, düşük statüli grup üyeleri, *bireysel hareketlilik* veya bireysel çaba (ör. meslek değiştirme) ile üst gruba dâhil olmaya çalışmaktadır. Örneğin, deneysel bir çalışmada, düşük statüli grup üyeleri *bireysel hareketlilik* imkânı bulamadığında, bulanlara göre, iç-grupla daha fazla özdeşim kurmuştur (Ellemers, 1993). Diğer bir çalışmada, gruplar arası statü farklılıklarını görece kalıcı ve meşru algılayan göçmenler, sınırları geçirgen algıladıkları koşulda, algılamadıkları koşula göre, etnik (köken) grupla daha düşük düzeyde özdeşim kurmuştur (Verkuyten ve Reijerse, 2008). Tutarlı olarak, ev sahibi grubun üyesi olmaya dair inançları düşük olan göçmenlerin, daha fazla kolektif eylem veya politik katılım taraftarı olacağı ileri sürülmüştür (Simon, Reichert, Schaefer, Bachmann ve Renger, 2015). Benzer biçimde, ev sahibi ve etnik grup arasında görece düşük kültürel uyumsuzluk algılayan göçmenlerin, sınırları daha geçirgen algılayacağı ve grup halinde çözüm üretmeye yönelik zayıf eğilim göstereceği beklenmiştir (Martinoviç ve Verkuyten, 2012).

Görüldüğü gibi, sosyal kimlik kuramına (Tajfel ve Turner, 1979) göre, gruplar arası statü farklılıklarının ve sınırların geçirgenliğinin algılanma biçimleri, göçmenlerin bireysel mi grup temelli mi çözüm yolları üreteceğini belirlemektedir. Bununla birlikte, ev sahibi gruptan algılanan dışlanma, reddedilme veya ayrımcılık artıkça göçmenlerin *bireysel hareketlilik* ile üst gruba dâhil olma beklentisi azalmaktadır. Bu durum ise onların psikolojik iyi olma halini olumsuz etkilemektedir (Branscombe ve Ellemers, 1998). Aşağıda, öncelikli olarak, göçmenler arasında, psikolojik iyi olma hali ile algılanan ayrımcılık ilişkisi ele alınmaktadır.

Göçmenler Arasında Psikolojik İyi Olma Hali ve Algılanan Ayrımcılık

Göçmenlerin psikolojik iyi olma hali çeşitli biçimlerde ele alınmakta ve ölçülmektedir. Bu ele alınış biçimlerinin bir kısmının olumluluk ve olumsuzluk yönelimleri bakımından farklılaştığı görülmektedir (Paradies 2006a; Schmitt, Branscombe, Postmes ve Garcia, 2014). Olumlu yönelimli olarak, özsaygı, yaşam doyumu, olumlu duygu durumu gibi, değişkenler; olumsuz yönelimli olarak ise, depresyon, kaygı, psikosomatik belirtiler, olumsuz duygu durumu gibi, değişkenler psikolojik iyi olma halini temsil etmektedir. Depresyon (ör. Başkalarıyla birlikte olsam bile yalnız hissediyorum), kaygı (ör. Endişeli veya kaygılı hissediyorum) ve psikosomatik belirtiler (ör. Yorgun hissediyorum) göçmenlerin ruh sağlığına ilişkin veri sağlamaktadır (Virta, Sam ve Westin, 2004). Olumlu ve olumsuz duygu durumu, bireylerin, coşku ve uyanıklık gibi, keyifli ve, üzüntü ve uyuşukluk gibi, keyifli olmayan yaşantıları deneyimleme eğilimlerini ifade etmektedir (Crawford ve Henry, 2004). Yaşam doyumu, genel olarak, göçmenlerin hayatlarından ne kadar memnun olduğuna dair bilgi vermektedir (Virta, Sam ve Westin, 2004). Özsaygı ise, bireylerin benliğe yönelik hislerinin olumluluk düzeyini yansıtmaktadır (ör. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum) (Rosenberg, 1961).

Benliğe yönelik duyguyu yansıtan (özsaygı, depresyon) ve yansıtmayan biçiminde de psikolojik iyi olma hali değişkenleri ayrılmıştır (Major, Quinton ve McCoy, 2002). Bireysel (ör. kendimden memnunum) ve sosyal (ör. ait olduğum grubun üyesi olmaktan memnunum) psikolojik iyi olma hali ayrımı da mevcuttur (Branscombe, Schmitt ve Harvey, 1999). Öz yeterlilik (Mesch, Turjeman ve Fishman, 2008), öz denetim (Inzlicht, McKay ve Aronson, 2006) gibi, benlik kavramına yönelik değişkenler de psikolojik iyi olma halini temsil edebilmektedir. Aslında, çeşitli biçimlerde ele alınmakla birlikte psikolojik iyi olma hali ölçümleri, genel olarak, göçmenlerin uyum sürecinde sahip oldukları stres düzeyine dair veri sağlamaktadır (Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Jaakkola ve Reuter, 2006) ve genellikle tek boyutta temsil edilmektedir (Cronin, Levin, Branscombe, van Laar ve Tropp, 2012). Örneğin,

benlik değeri olumlu olan göçmenlerin, genellikle, yaşam doyumları ve olumlu duygu durumları da yüksek olurken, depresyon ve kaygı düzeyleri düşük olmaktadır.

Göçmenlerin psikolojik iyi olma halini olumsuz etkileyen etmenlerin başında, ev sahibi gruptan algılanan ayrımcılık gelmektedir (Berry, 1997). Ev sahibi gruptan farklılaşan davranışsal ve kültürel özellikleri, işgücü ihtiyacını azaltmaları, sağlık, eğitim gibi hizmetlere ortak olmaları vb. göçmenlerin ayrımcılığa maruz kalmasına yol açmaktadır (Phinney, Berry, Vedder ve Liebkind, 2006). Ayrımcılık algısı, göçmenler belirli bir gruba üyeliklerinden dolayı olumsuz tutuma, olumsuz yararılamaya, aşağılanmaya ve haksız davranışa maruz kaldıklarına inandıklarında ortaya çıkmaktadır (Mesch, Turjeman ve Fishman, 2008). Dezavantajlı grup üyeleri, avantajlı gruptan algıladıkları ayrımcılığı kalıcı ve kontrol edilemez bulmaktadır (Schmitt ve Branscombe, 2002). Düzeyi değişim göstermekle birlikte, göçmenler, genel olarak, sonradan dâhil oldukları ev sahibi gruptan ayrımcılık algılamaktadır (Pascoe ve Richman, 2009).

Ayrımcılık algısı da farklı biçimlerde tanımlanmakta ve ölçülmektedir. Ayrımcılık algısına ilişkin nesnel/öznel (Paradies, 2006b), bireysel/grup temelli (Schmitt ve ark. 2014) ve istisnai/yaygın (Schmitt, Spears ve Branscombe, 2003) gibi ayrımlar söz konusudur. Nesnel ayrımcılık algısı, gündelik hayat içerisinde ev sahibi grup üyeleriyle karşılaşmalar esnasında deneyimleme yoluyla oluşmaktadır (Pascoe ve Richman, 2009). Örneğin, göçmenler, iş başvurusu, işte yükselme, ev edinme gibi alanlarda veya kamu kurumlarında ayrımcılığa uğrayabilmektedir (Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Jaakkola ve Reuter, 2006). Öznel ayrımcılık algısı, tek tek olaylardan bağımsız olarak ortaya çıkmaktadır (Pascoe ve Richman, 2009) ve iç-grup üyelerinin toplumdaki düşük statüsüne dair imada bulunmaktadır (Schmitt ve Branscombe, 2002). Nesnel/öznel ayrımına benzer biçimde, sırasıyla, bireysel temelli ayrımcılık (ör. Bir Faslı olarak ne kadar sıklıkla ayrımcılığa uğrarsınız), bireylerin birebir karşılaştığı; grup temelli ayrımcılık (ör. Afrikalılar sıklıkla ayrımcılıkla karşılaşır) ise, bir bütün olarak gruba yönelen ayrımcılığa odaklanmaktadır (Schmitt ve ark. 2014).

Nesnel/öznel ve bireysel/grup temelli ayrımına benzer biçimde, sırasıyla, istisnai ayrımcılık algısı, bireylerin nadiren başına gelen; yaygın ayrımcılık algısı ise, toplumda her zaman görülen ayrımcılıktan söz etmektedir (Schmitt, Spears ve Branscombe, 2003).

Özellikle, sosyal kimlik ve gruplar arası ilişkiler alan yazınında, öznel, grup temelli veya yaygın algılanan ayrımcılık üzerinde durulmaktadır (Schmitt, Spears ve Branscombe, 2003; Schmitt ve ark. 2014). Algılanan ayrımcılığın bu biçimleri, toplumda statüsü yüksek, avantajlı gruptan algılanan görece kalıcı ve kontrol edilemez reddedilme ve değersizleştirilmeye işaret etmektedir. Böylece bu ayrımcılık biçimleri, sosyal kimlik kuramında ele alındığı gibi, göçmenlerin olumlu sosyal kimlik algısını tehdit etmektedir (Tajfel ve Turner, 1979). Algılanan öznel/grup temelli/yaygın ayrımcılık, aynı zamanda, göçmenlerin kabul görme ve ait olma ihtiyaçlarına yönelik tehdit oluşturarak, (nesnel/bireysel/istisnai ayrımcılık algısı ötesinde) onların psikolojik iyi olma halini olumsuz etkilemektedir (Schmitt ve Branscombe, 2002). Örneğin, Finlandiya’da yaşayan üç farklı gruptan (Ruslar, Finler, Estonyalılar) göçmenler arasında, sosyal-demografik özellikler (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi vb.) ve sosyal destek ve temas kontrol edildikten sonra, algılanan ayrımcılık arttıkça, psikolojik iyi olma hali (depresyon, kaygı, somatik belirtiler) azalmıştır (Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Jaakkola ve Reuter, 2006). Diğer taraftan, ev sahibi grup üyeleriyle algılanan sosyal temas arttıkça psikolojik iyi olma hali artmıştır. Etnik gruptan algılanan sosyal destek ise, ev sahibi gruptan ayrımcılık algılanmadığında, psikolojik iyi olma halini artırmıştır. Aşağıda bu konu sosyal kimliklerle ilişkili olarak ele alınmaktadır.

Sosyal Kimlik, Algılanan Ayrımcılık ve Psikolojik İyi Olma Hali: Reddedilme ve Özdeşleşme Modeli

Sosyal kimlik kuramından hareketle geliştirilen reddedilme ve özdeşleşme modeline göre (RÖM; Branscombe, Schmitt ve Harvey, 1999), iç-grup üyelerinin, dış-grubun kendilerini nasıl algıladığına dair görüşleri, onların bireysel mi grup te-

melli mi çözüm yolları üreteceğini etkilemektedir. Bu modele göre, dış-grup tarafından iç-grubun reddedildiğine inanan bireyler, bu durumla başa çıkabilmek için grup temelli çözüm yollarını kullanırlar ve iç-grupla kurdukları özdeşimin düzeyini artırırlar. Diğer bir deyişle, iç-grubun olumlu ayırt ediciliğine yönelik, dış-gruptan tehdit algılayanlar, iç-grupla kurdukları özdeşimin düzeyini artırarak, olumlu iç-grup ayırt ediciliğine ulaşmaya çalışırlar. İç-grupla kurdukları özdeşimin düzeyini artırarak, bireyler, bir çeşit *sosyal yaratıcılık* yoluyla, iç-grubun, dış gruptan farklılığına odaklanabilir ve dış gruba uzak bir tavır sergileyerek olumlu sosyal kimlik algısına ulaşabilirler (Jetten, Branscombe, Schmitt ve Spears, 2001).

RÖM'e göre, toplumda yüksek statülü, avantajlı gruptan kabul ve adil davranış algılamayan düşük statülü, dezavantajlı grup üyelerinin, var olan duruma uyum sağlamalarının en iyi yollarından birisi iç-gruplarına dönmektir ve "birlikte oldukları grup üyelerini sevmektir". Böylece, dezavantajlı grup üyeleri ihtiyaç duydukları ait olma hissine ulaşabilirler ve psikolojik iyi olma hallerini geliştirebilirler (Branscombe, Schmitt ve Harvey, 1999). Örneğin, benzer ayrımcılığa maruz kalanların varlığından sadece haberdar olmak, dezavantajlı grup üyeleri arasında özsaygıyı artırırken, depresyon ve kaygıyı düşürmüştür (Frable, Platt ve Hoey, 1998). Diğer taraftan, etnik ve/veya ulusal grupla özdeşimi yüksek olmayan Hint kökenli Amerikalılar görece yüksek umutsuzluk, alkolizm ve intihar eğilimi göstermiştir (Berlin, 1987).

RÖM'ü test eden deneysel bir çalışmada (çalışma 2), toplumun kendilerine bakışına dair olumsuz geribildirim verilen katılımcılar, olumlu geribildirim verilen veya geribildirim verilmeyenlere göre, diğer dezavantajlı grup üyeleriyle daha fazla özdeşim kurmuştur. Katılımcılar arasında iç-grupla kurulan özdeşim arttıkça sosyal özsaygı artmıştır (Jetten, Branscombe, Schmitt ve Spears, 2001). Boylamsal bir çalışmada, (1.yılda) uluslararası öğrencilerin yeni geldikleri üniversitede algıladıkları ayrımcılık arttıkça, (4.yılda) diğer uluslararası öğrencilerle kurdukları özdeşimin arttığı, fakat köken grupla kurdukları özdeşimin değişmediği görülmüştür. Çalışmada, uluslararası öğrenciler benzer ayrımcılığın hedefi olan diğer uluslararası öğrencilerle

özdeşim düzeyini artırırken, var ola gelen köken grupla kurdukları özdeşim bu durumdan etkilenmemiştir (Schmitt, Spears ve Branscombe, 2003).

Görüldüğü gibi, üyesi oldukları gruba yönelik ayrımcılık algılayan bireyler, bu grupla kurdukları özdeşimi artırarak ayrımcılık algısının olumsuz etkileriyle baş etmeye çalışmaktadır. Köken ülkelerinden ayrı başka bir ülkede yaşayan göçmenler için ise çeşitli iç-grup üyelikleri söz konusudur ve bu iç-grup üyelikleri ile psikolojik iyi olma hali ve algılanan ayrımcılık ilişkisi değişebilmektedir. Aşağıda bu konuya yer verilmektedir.

Sosyal Kimlikler, Algılanan Ayrımcılık ve Göçmelerin Psikolojik İyi Olma Hali

Göçmenlerin, etnik, ulusal, çift yönlü gibi çeşitli iç-grup üyelikleri söz konusudur (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006). Etnik grup kimliği belirli bir etnik grup veya kültüre ait olmakla birlikte ortaya çıkmaktadır (Phinney, 1990) ve bireylerin kendilerini tanımlamasında önemli işlev görmektedir (Tajfel, 1981). Etnik grup özdeşimi, belirli bir etnik gruba duyulan ait olma hissini, bağlılığı, etnik grupla paylaşılan değerleri ve etnik gruba yönelik olumlu tutumu içermektedir (Phinney, Horenczyk, Liebkind ve Vedder, 2001). Ulusal kimlik ise, farklı etnik grupları da içerebilen ulusal bir gruba ait olmakla birlikte ortaya çıkmaktadır ve ulusal grup özdeşimi, ulusal gruba duyulan ait olma hissini, bağlılığı ve ulusal gruba yönelik olumlu tutumu içermektedir (Phinney ve Devich-Navarro, 1997). Etnik ve ulusal grupla kurulan özdeşim, bireylerin özsaygı ihtiyacının (Tajfel ve Turner, 1979) yanı sıra; onların ayırt edilme (Brewer, 1991), belirsizliği azaltma (Hogg, 2000), ait olma (Baumeister ve Leary, 1995), açıklama ve anlam verme (Vignoles, 2011) gibi ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Farklı ülkelerde yaşayan farklı göçmen grupları arasında etnik ve ulusal grup özdeşimi arttıkça psikolojik iyi olma hali artmıştır (Sam, Vedder, Ward ve Horenczyk, 2006).

Göçmenler için etnik grupla özdeşimi ne düzeyde devam ettirecekleri ve ulusal grupla ne düzeyde özdeşim kuracakları önemli bir sorundur. Göçmenler hem benliğin bir parçası olan etnik grup kimliğini korumak isterler hem de yaşadıkları ülke ve kültüre uyum sağlamaya çalışırlar (Badea, Jetten, Iyer ve Er-Rafiy, 2011; Phinney, Berry, Vedder ve Liebkind, 2006). Örneğin, 13 ülkede farklı gruplardan ergenler arasında göçmen olma süresi uzadıkça, ulusal grup özdeşimi artmıştır, etnik grup özdeşimi ise değişmemiştir. Buna göre, göçmen olma süresi arttıkça hem etnik hem de ulusal grupla özdeşim geliştirme olasılığı artmaktadır (Phinney, Berry, Vedder ve Liebkind, 2006). Bu durumda, hem etnik hem de ulusal grupla özdeşim kuran göçmenler çift yönlü grup kimliği geliştirir ve kendilerini tanımlamada etnik ve ulusal grup üyeliğine bir arada başvurur (ör. Türk Alman, Hint Amerikan). Çift yönlü grup kimliği geliştiren göçmenler hem ulusal bağlılık ve aidiyet hissi taşır, hem de etnik gruplarını olumlu ve ayırt edici algılayabilirler (Verkuyten ve Martinoviç, 2012).

Göçmenlerin etnik ve/veya ulusal grupla kurdukları özdeşimin düzeyi ev sahibi gruptan algılanan ayrımcılıkla yakından ilişkilidir (Verkuyten ve Martinoviç, 2012). Reddedilme ve özdeşleşme modeline göre, ev sahibi gruptan algılanan ayrımcılık arttıkça, göçmenler kendilerini korumaya alırlar ve ulusal grup özdeşimi azalırken, etnik grup özdeşimi artar (Branscombe, Schmitt ve Harvey, 1999). Örneğin, Fransa'da (Badea, Jetten, Iyer ve Er-Rafiy, 2011) ve Amerika'da (Sirin, Bikmen, Mir, Zaal, Fine ve Katsiaficas, 2008) yaşayan göçmenler arasında algılanan ayrımcılık arttıkça ulusal grup özdeşimi azalmıştır. Hollanda ve Almanya'da yaşayan göçmenler arasında, ev sahibi gruptan algılanan ayrımcılık arttıkça, etnik grup özdeşimi artmış, ulusal grup özdeşimi ise azalmıştır (Martinoviç ve Verkuyten, 2012). Diğer bir çalışmada, Hollandalı göçmenlerin, ev sahibi gruptan algıladığı ayrımcılık arttıkça, etnik grup özdeşimi artmıştır ve etnik grup özdeşimi arttıkça, ulusal grup özdeşimi azalmıştır (Verkuyten ve Yıldız, 2007). Boylamsal bir çalışmada ise, Birleşik Krallığa sonradan gelen üniversite öğrencileri arasında, 1. yılda algılanan ayrımcılık, 2. yılda kendini tanımlamada etnik gruba verilen önemi artırmıştır (Ramos, Cassidy, Reicher ve Haslam, 2012).

Özellikle, ev sahibi grupla algılanan olumsuz gruplar arası ilişkiler ortamında, göçmenler, etnik grupla kurdukları özdeşimin düzeyini artırarak, öz saygılarını koruma, kendilerini dış-grup üyelerinden ayırt etme, ait olma hissi yaşama, belirsizliği azaltma ve anlam verme gibi ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Verkuyten ve Yıldız, 2007). Etnik gruba duyulan aidiyet, aynı zamanda, göçmenlerin güvenlik ve yeterlilik hissi için temel oluşturmakta ve psikolojik ve sosyal-kültürel uyum sürecinde onların sosyal, duygusal ve maddi destek algılamalarına yol açmaktadır (Vedder, Boekaerts ve Seegers, 2005). Böylece, algılanan ayrımcılığın göçmenlerin psikolojik iyi olma hali üzerindeki olumsuz etkisi, etnik grupla kurulan özdeşim aracılığıyla, azalmaktadır (Branscombe, Schmitt ve Harvey, 1999).

Boylamsal bir çalışmada, üniversitenin 1. ve 4. yılında, Amerika'da Latin kökenli öğrencilerin etnik gruplarına yönelik algıladığı ayrımcılık arttıkça, psikolojik iyi olma hali (özsaygı) azalmıştır; ancak bu ilişkiye Latin grup özdeşimi olumlu yönde aracılık etmiştir. Çalışmada, 1.yılda, algılanan ayrımcılık arttıkça, ayrımcılığa karşı kolektif eylem eğilimi de artmıştır ve 1. yılda artan kolektif eylem eğilimi, 4.yılda Latin grup özdeşimini artırmıştır (Cronin, Levin, Branscombe, van Laar ve Tropp, 2012). Benzer biçimde, Birleşik Krallıkta yaşayan Hintli, Pakistanlı, Afrikalı ve Karayipli göçmenler arasında, algılanan ayrımcılık arttıkça, hissedilen stres artmış ve psikolojik iyi olma hali azalmıştır; ancak bu olumsuz etki etnik grupla kurulan özdeşimle birlikte azalmıştır (Heim, Hunter ve Jones, 2011).

Amerika'da yaşayan Latin kökenli göçmenler arasında yapılan bir çalışmada, etnik grup özdeşiminin olumlu etkisinin nasıl meydana geldiği açıklanmaya çalışılmıştır (Spencer-Rodgers ve Collins, 2006). Buna göre, dezavantajlı grup olma ve ayrımcılık algısı arttıkça, iç-grup belirginliği artmaktadır ve bireyler kendilerini etnik grup üyeliği temelinde daha fazla tanımlamaktadır. Kendilerini tanımlamada etnik gruba daha fazla başvuran bireyler, etnik gruba daha fazla bağlılık duymaktadır. Etnik gruba duyulan bağlılık arttıkça ise, etnik grup daha olumlu değerlendirilmektedir ve etnik gruplarını daha olumlu değerlendirenlerin psikolojik iyi olma hali (özsaygı) artmaktadır (Spencer-Rodgers ve Collins, 2006).

Ulusal grup özdeşiminin ise, algılanan ayrımcılık ile psikolojik iyi olma hali arasındaki ilişkiyi olumsuz etkilediği görülmektedir. Ulusal gruba duyulan bağlılık ve ait olma hissi arttıkça, ev sahibi gruptan algılanan ayrımcılığın, psikolojik iyi olma hali üzerindeki olumsuz etkisi artmaktadır (Schaafsma, 2011). Kendilerini tanımlamada, etnik grup üyeliği yerine, ulusal grup üyeliğine başvuran göçmenler, ev sahibi gruptan algılanan ayrımcılıktan, ulusal grup özdeşimi düşük olanlara göre, daha olumsuz etkilenmektedir. Buna göre, kendilerini tanımladıkları grup tarafından kabul edilmediklerine, değerli bulunmadıklarına inanan göçmenler bir çeşit *kimlik reddiyle* karşılaşmaktadır ve olumsuz psikolojik iyi olma hali artmaktadır (Schaafsma, 2011). Diğer bir deyişle, *bireysel hareketlilik* yoluyla avantajlı gruba dâhil olan göçmenler, bu gruptan algılanan ayrımcılıktan görece daha olumsuz etkilenmektedir. Başka bir çalışmada ise, algılanan ayrımcılık arttıkça, ulusal grup özdeşimi azalmıştır ve azalan ulusal grup özdeşimi ile olumsuz fiziksel sağlık artmıştır. Araştırmacılar, ulusal grup özdeşimi düşük olan göçmenlerin, ev sahibi ülkenin sağlık hizmetlerini görece az kullandığını iddia etmiştir (Heim, Hunter ve Jones, 2011).

Görüldüğü gibi, ulusal grupla kurulan özdeşimin tek başına psikolojik iyi olma halini olumlu etkilemesi söz konusuysen (Sam, Vedder, Ward ve Horenczyk, 2006), algılanan ayrımcılıkla bir araya geldiğinde psikolojik iyi olma halini olumsuz etkilemektedir (Schaafsma, 2011). Diğer bir deyişle, ulusal iç-grup üyelikleri temelinde, kabul görmeyen ve olumlu iç-grup ayırt ediciliğine ulaşamayan göçmenler görece yetersiz psikolojik iyi olma hali göstermektedir.

Etnik ve ulusal gruba bir arada yönelen göçmenler ise genellikle en yüksek düzeyde psikolojik iyi olma haline sahiptir (Berry ve Sabatier, 2010). Çift yönlü grup özdeşimi arttıkça, algılanan ayrımcılık da azalmaktadır (Phinney, Berry, Vedder ve Liebkind, 2006). Çit yönlü grup özdeşiminin, aynı zamanda, psikolojik iyi olma hali ile algılanan ayrımcılık ilişkisini olumlu etkilediği iddia edilebilir. Araştırmacılara göre, çift yönlü özdeşim kuran göçmenler, etnik grup üyeliklerinden dolayı algıladıkları haksızlığa, ulusal grup kimliğinin sağladığı yetkiyle, daha tepkisel yaklaşmakta ve daha politik olmaktadır (Simon ve Ruhs, 2008). Etnik gruplarına yönelik

ayrımcılık algılayan çift yönlü grup özdeşimi yüksek göçmenler bu durumla baş edebilmek için yasal hakları olan politik hareketlere daha fazla katılım sağlamaktadır (Simon, Reichert, Schaefer, Bachmann ve Renger, 2015). Diğer bir deyişle, çift yönlü özdeşim kuran göçmenler, etnik grup üyelikleri temelinde, olumlu iç-grup ayırt ediciliğine ulaşabilmek (ve özsaygılarını artırabilmek) için *sosyal rekabete* veya kolektif eyleme daha fazla başvurmaktadır.

Gruplar Arası Farklılıklar

Göçmenlerin buldukları ortama uyum sağlamaları, farklı bir kültürde yaşamayı öğrenmeleri anlamına gelmektedir ve bu öğrenme süreci genellikle stresli deneyimler içermektedir (Phalet ve Hagendoorn, 1996). Stresli bir öğrenme süreci olan göçmenliğin bireylerin psikolojik iyi olma halini olumsuz etkilediği varsayılmaktadır (Liebkind ve Jasinskaja-Lahti, 2000; Mesch, Turjeman ve Fishman, 2008). Ev sahibi grupla karşılaştırıldığında göçmenlerin daha düşük düzeyde psikolojik iyi olma hali göstermesi beklenmiştir (Verkuyten, 2008). Bununla birlikte, yaş, eğitim, meslek, gelir gibi sosyal-demografik değişkenler kontrol edildikten sonra, göçmen ve ev sahibi grup üyeleri, genellikle, benzer psikolojik iyi olma hali göstermektedir (Virta, Sam ve Westin, 2004). Göçmenlerin, ev sahibi gruba göre yüksek düzeyde psikolojik iyi olma hali gösterdiği koşullar da söz konusudur (Bobowik, Basabe ve Páez, 2015). Bununla birlikte, ev sahibi ülkede doğan göçmenler, ev sahibi ülke dışında doğanlara göre, daha yüksek düzeyde psikolojik iyi olma haline sahiptir (Virta, Sam ve Westin, 2004).

Algılanan ayrımcılık ise, dezavantajlı grup üyelerinin psikolojik iyi olma halini, avantajlı grup üyelerine göre, daha olumsuz etkilemektedir (Schmitt, Branscombe, Postmes ve Garcia, 2014). Bu durum, dezavantajlı grup üyelerinin ayrımcılığı daha yaygın ve şiddetli algılamasıyla açıklanmaktadır. Özellikle, ev sahibi grup, göçmen grubu ve onun kültürünü reddetme veya kabul etme gücüne sahip olduğunda, algılanan ayrımcılığın göçmenler üzerindeki olumsuz etkisi artmaktadır (Arends-Toth ve van de Vijver, 2003).

Ülkeler Arası Farklılıklar

Norveç, İsveç, Finlandiya, Almanya, Birleşik Krallık, Fransa, Hollanda, İsveçre, Avustralya, Yeni Zelanda, Amerika, Kanada gibi ülkelerde çok sayıda göçmen yaşamaktadır. Göçmen alan ülkeler arasında, göçmen alma süreleri, göçmen sayıları, göçmen grubu çeşitliliği, göçmenlere yönelik tutumlar, politikalar vb. bakımından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle, göçmen alma süreleri ülkeler arasındaki farklılıkları belirlemektedir ve göçmen alma süresi uzun olan ve kısa olan ülkeler ayrımı yapılmaktadır (Phinney, Berry, Vedder ve Liebkind, 2006). Amerika, Kanada, Avustralya gibi ülkeler göçmen alma süresi uzun ve göçmen olarak gelişen, *yerleşimci ülkeler* olarak kabul edilirken; Hollanda, Almanya gibi ülkeler göçmen alma süresi kısa ve sonradan göçmen alan, *yerleşimci olmayan ülkeler* olarak kabul edilmektedir (Phinney, Berry, Vedder ve Liebkind, 2006).

Yerleşimci ülkelerin, yerleşimci olmayanlara göre, göçmen sayısı ve göçmen grubu çeşitliliği fazladır ve göçmenlere yönelik tutum ve politikaları görece olumlu kabul edilmektedir. Buna paralel olarak, *yerleşimci ülkelerde* (algılanan ayrımcılık düzeyi görece düşük) göçmenlerin etnik ve ulusal grup özdeşimleri arasında olumlu yönde ilişkiler beklenirken, *yerleşimci olmayan ülkelerde* olumsuz yönde ilişkiler beklenmektedir ve etnik grup özdeşimi artarken, ulusal grup özdeşimi azalmaktadır (Phinney, Berry, Vedder ve Liebkind, 2006; Verkuyten ve Yıldız, 2007). Buna göre, *yerleşimci ülkelerde*, göçmenler görece düşük düzeyli ayrımcılık algılamaktadır ve bu ülkelerde yaşayan göçmenlerin çift yönlü kimlik geliştirme olasılığı artmaktadır (Berry ve Sabatier, 2010).

Örneğin, Norveç, İsveç, Finlandiya, Almanya, Fransa ve Hollanda'da yaşayan göçmenlerin, etnik grup özdeşimleri yüksek, ulusal grup özdeşimleri düşük bulunmuştur. Bununla birlikte, bu ülkeler arasında, Finlandiya'da yaşayanların ulusal grup özdeşimi en yüksek, etnik grup özdeşimi en düşüktür. Almanya'da yaşayanların ise, çift yönlü grup yönelimi en azdır (Vedder, Sam ve Liebkind, 2007). Başka bir çalışmada, (göçmen alma süresi görece kısa) Norveç'te yaşayan göçmenler, İsveç'te

yaşayanlara göre, düşük psikolojik iyi olma hali, düşük etnik grup özdeşimi ve yüksek ayrımcılık algısı göstermiştir. Buna göre, Norveç'te yaşayan göçmenlerin düşük psikolojik iyi olma hali, düşük etnik grup özdeşimi ve yüksek düzeyli ayrımcılık algısı ile açıklanmıştır. Bununla birlikte, her iki ülke göçmenleri arasında etnik grupla kurulan özdeşim arttıkça psikolojik iyi olma hali artmıştır, algılanan ayrımcılık arttıkça ise psikolojik iyi olma hali azalmıştır (Virta, Sam ve Westin, 2004).

Ülkenin sahip olduğu göçmen grubu çeşitliliği düzeyine göre, iç-grup özdeşimi ile psikolojik iyi olma hali ve algılanan ayrımcılık arasındaki ilişkilerin değişmesi de söz konusudur. Göçmen grubu çeşitliliği yüksek ülkelerde, etnik grup özdeşimi psikolojik iyi olma halini daha olumlu etkilerken, göçmen grubu çeşitliliği düşük ülkelerde, ulusal grup özdeşimi psikolojik iyi olma halini daha olumsuz etkilemektedir (Vedder, Sam ve Liebkind, 2007). Başka bir çalışmada ise, *yerleşimci* bir ülkede (Kanada), etnik grup özdeşimi ile algılanan ayrımcılık arasında ilişki bulunmazken, *yerleşimci olmayan* bir ülkede (Fransa) bu değişkenler arasında ilişki bulunmuştur (Berry ve Sabatier, 2010).

Sonuç

İlk dönem göçmenlik araştırmacıları, tek boyutlu modele odaklanmış ve göçmenlerin etnik ve ulusal grup özdeşimleri arasında ters yönlü bir ilişki beklemiştir. Buna göre, göçmenlik süresi uzadıkça ve göçmenler arasında uyum ve psikolojik iyi olma hali arttıkça, ulusal grup özdeşimi artmalı, etnik grup özdeşimi azalmalıdır (bkz. Phinney, Horenczyk, Liebkind ve Vedder, 2001). Günümüzde kabul gören iki boyutlu modele göre ise, göçmenler arasında etnik ve ulusal grup özdeşimleri birbirinden bağımsız olarak gelişebilir ve aralarında pozitif veya negatif yönlü ilişki görülebilir. Benzer biçimde, kültürleşme modeline (Berry, 1992) göre, göçmenlerin kültürleşme süreci *baskın kültürü benimseme* ve *öz kültürü koruma* yoluyla iki boyutta gerçekleşir. Hem öz kültürünü koruyan hem de ev sahibi kültürü benimseyenler *bütünleşme*; her ikisine de uzak kalanlar *marjinalleşme* tarzında kültürleşmektedir.

Sadece öz kültürüne yönelenler *ayrılma*; sadece ev sahibi kültüre yönelenler ise *asimilasyon* tarzında kültürleşmektedir.

Bu yazıda, göçmenlerin psikolojik iyi olma hali, sosyal kimlik ve gruplar arası ilişkiler süreci bağlamında, sosyal kimlik kuramı (Tajfel ve Turner, 1979) temel alınarak değerlendirilmiştir. Yazıda, göçmen davranışı üzerine sıklıkla başvuru olan kültürleşme modeli (Berry, 1992) ele alınmamıştır. Bununla birlikte, araştırmalar, çoğunlukla çift yönlü grup özdeşimine karşılık gelen, *bütünleşmenin*, göçmenlerin sosyal ve psikolojik iyi olma halinin en iyi yordayıcısı olduğunu göstermektedir (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ve Sam, 2011). Her iki grupla da özdeşim kurmayanlarda gözlenen marjinalleşme ise olumsuz psikolojik iyi olma halinin en iyi yordayıcısı durumundadır. Sadece etnik grupla özdeşim kuranlarda *ayrılma*; sadece ulusal grupla özdeşim kuranlarda *asimilasyon* gözlenmektedir ve bu bireyler görece iyi psikolojik iyi olma haline sahiptir (Phinney, Berry, Vedder ve Liebkind, 2006).

Bahsedildiği gibi, göçmenlerin etnik ve ulusal grup özdeşimleri (veya kültürleşme tarzları) ise algılanan ayrımcılıkla yakından ilişkilidir. Diğer bir deyişle, bazı ortamlar göçmenlerin iki gruba birden yönelmesine imkân verirken, bazı ortamlarda göçmenler sadece etnik gruba yönelebilir veya diğer bazı ortamlarda ulusal grup özdeşimi geliştirebilir. Bu ortamlar ise ulusal politikardan, yerel koşullardan (karışık/aynı grup üyelerinin birlikteliği), aile ve yakın ilişkilerden, okul ve sosyal çevreden etkilenebilmektedir (Phinney, Horenczyk, Liebkind ve Vedder, 2001). Göçmenlik ve gruplar arası ilişkiler süreci, aynı zamanda, bireylerin göç etme nedeni, kişilik ve sosyal-demografik özellikleri, köken ve göç edilen ülkenin dini, sosyal ve kültürel özellikleri, ekonomik ve politik yapısı gibi diğer bazı pek çok bireysel ve bağlamsal etmene bağlı olarak değişim göstermektedir (Berry ve Sabatier, 2010).

Sonuç olarak, göçmenlerin ev sahibi gruptan algıladığı ayrımcılık, onların psikolojik iyi olma hali ve sosyal kimlikleriyle yakından ilişkilidir (Berry ve Sabatier, 2010; Liebkind ve Jasinskaja-Lahti, 2000; Vedder, Sam ve Liebkind, 2007). Sosyal kimlik kuramı (Tajfel ve Turner, 1979) çerçevesinde, algılanan ayrımcılık,

göçmenlerin olumlu iç-grup ayırt ediciliğine yönelik tehdit oluşturmaktadır ve onların psikolojik iyi olma halini olumsuz etkilemektedir. Bu durumla baş edebilmek için bazı göçmenler bir çeşit *sosyal yaratıcılık* yoluyla etnik grupla kurdukları özdeşimi artırmaktadır ve ulusal gruptan uzaklaşmaktadır. Bazı göçmenler *bireysel hareketlilik* yoluyla ulusal iç-gruba dâhil olmaktadır; ancak ayrımcılık algıladıkları durumlarda olumsuz psikolojik iyi olma hali sergilemektedirler. Etnik grup özdeşimlerini koruyan ve ulusal grupla bağ kuran göçmenler ise *sosyal rekabet* veya sosyal eylem yoluyla olumlu iç-grup ayırt ediciliğine ulaşmaya çalışmaktadır. Buradan hareketle, çift yönlü grup özdeşimi göçmenler arasında psikolojik iyi olma halinin en iyi yordayıcısıdır. Bunun gerçekleşmediği koşullarda ise, etnik grup özdeşimi psikolojik iyi olma halini artırmaktadır (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006; Vedder, Sam ve Liebkind, 2007).

Kaynakça

- Arends-Tóth, J., Van de Vijver, F. J. (2003). Multiculturalism and acculturation: views of Dutch and Turkish–Dutch. *European Journal of Social Psychology*, 33(2), 249-266.
- Badea, C., Jetten, J., Iyer, A., Er-Rafiy, A. (2011). Negotiating dual identities: The impact of group-based rejection on identification and acculturation. *European Journal of Social Psychology*, 41(5), 586-595.
- Baumeister, R. F., Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497.
- Berry, J. W. (1992). Acculturation and adaptation in a new society. *International migration*, 30 (1), 69-85.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46 (1), 5-34.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology*, 55 (3), 303-332.
- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Breugelmans, S. M. Chasiotis, Sam, DL (2011). Cross-cultural psychology: Research and applications.

- Berry, J. W., Sabatier, C. (2010). Acculturation, discrimination, and adaptation among second generation immigrant youth in Montreal and Paris. *International Journal of Intercultural Relations*, 34 (3), 191-207.
- Berlin, I. (1987). Effects of changing Native American cultures on child development. *Journal of Community Psychology*, 15, 299-306.
- Bobowik, M., Basabe, N., Páez, D. (2015). The bright side of migration: Hedonic, psychological, and social well-being in immigrants in Spain. *Social Science Research*, 51, 189-204.
- Branscombe, N. R., Ellemers, N. (1998). Coping with group-based discrimination: Individualistic versus group-level strategies. In J. K. Swim and C. Stangor (Ed.), *Prejudice: The Target's Perspective* (243-266). New York: Academic Press.
- Branscombe, N. R., Schmitt, M. T., Harvey, R. D. (1999). Perceiving pervasive discrimination among African Americans: Implications for group identification and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77 (1), 135.
- Brewer, M. B. (1991). The social self: On being the same and different at the same time. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17 (5), 475-482.
- Cronin, T. J., Levin, S., Branscombe, N. R., van Laar, C., Tropp, L. R. (2012). Ethnic identification in response to perceived discrimination protects well-being and promotes activism: A longitudinal study of Latino college students. *Group Processes and Intergroup Relations*, 15 (3), 393-407.
- Crawford, J. R., Henry, J. D. (2004). The Positive and Negative Affect Schedule (PANAS): Construct validity, measurement properties and normative data in a large non-clinical sample. *British Journal of Clinical Psychology*, 43 (3), 245-265.
- Deaux, K., Reid, A., Martin, D., Bikmen, N. (2006). Ideologies of diversity and inequality: Predicting collective action in groups varying in ethnicity and immigrant status. *Political Psychology*, 27, 123-146.
- Ellemers, N. (1993). The influence on socio-structural variables on identity management strategies. *European Review of Social Psychology*, 4, 27-58.
- Frale, D. E. S., Platt, L., Hoey, S. (1998). Concealable stigmas and positive self-perceptions: Feeling better around similar others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 909-922.

- Jetten, J., Branscombe, N. R., Schmitt, M. T., Spears, R. (2001). Rebels with a cause: Group identification as a response to perceived discrimination from the mainstream. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27 (9), 1204-1213.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., Jaakkola, M., Reuter, A. (2006). Perceived discrimination, social support networks, and psychological well-being among three immigrant groups. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37 (3), 293-311.
- Major, B., Quinton, W. J., McCoy, S. K. (2002). Antecedents and consequences of attributions to discrimination: Theoretical and empirical advances. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (34, 251-330). New York, NY: Academic Press.
- Mesch, G. S., Turjeman, H., Fishman, G. (2008). Perceived discrimination and the well-being of immigrant adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 37 (5), 592-604.
- Heim, D., Hunter, S. C., Jones, R. (2011). Perceived discrimination, identification, social capital, and well-being: Relationships with physical health and psychological distress in a UK minority ethnic community sample. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42 (7), 1145-1164.
- Hogg, M. A. (2000). Subjective uncertainty reduction through self-categorization: A motivational theory of social identity processes. *European Review of Social Psychology*, 11 (1), 223-255.
- Inzlicht M, McKay L, Aronson J. (2006). Stigma as ego depletion: How being the target of prejudice affects self- control. *Psychological Science*, 17 (3), 262–269.
- Liebkind, K., Jasinskaja-Lahti, I. (2000). The influence of experiences of discrimination on psychological stress: A comparison of seven immigrant groups. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 10 (1), 1-16.
- Martinovic, B., Verkuyten, M. (2012). Host national and religious identification among Turkish Muslims in Western Europe: The role of in-group norms, perceived discrimination and value incompatibility. *European Journal of Social Psychology*, 42 (7), 893-903.
- Martinovic, B., Verkuyten, M. (2014). The political downside of dual identity: Group identifications and religious political mobilization of Muslim minorities. *British Journal of Social Psychology*, 53 (4), 711-730.

- Mummendey, A., Kessler, T., Klink, T., Mielke, R. (1999). Strategies to cope with negative social identity: Predictions by social identity theory and relative deprivation theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 229–245.
- Pascoe, E. A., Smart Richman, L. (2009). Perceived discrimination and health: a meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 135 (4), 531.
- Paradies, Y. (2006a). A systematic review of empirical research on self-reported racism and health. *International Journal of Epidemiology*, 35 (4), 888-901.
- Paradies, Y. C. (2006b). Defining, conceptualizing and characterizing racism in health research. *Journal of Critical Public Health*, 16 (2), 143-157.
- Phalet, K., Hagendoorn, L. (1996). Personal adjustment to acculturative transitions: The Turkish experience. *International Journal of Psychology*, 31 (2), 131-144.
- Phinney, J. (1990). Ethnic identity in adolescents and adults: A review of research. *Psychological Bulletin*, 108, 499–514.
- Phinney, J. S., Berry, J. W., Vedder, P., Liebkind, K. (2006). The acculturation experience: Attitudes, identities, and behaviors of immigrant youth. In J. W. Berry, J. S. Phinney, D. L. Sam, and P. E. Vedder (Ed.), *Immigrant Youth in Cultural Transition: Acculturation, Identity, and Adaptation across National Contexts* (71-116). Lawrence Erlbaum: Associates Publishers.
- Phinney, J., Devich-Navarro, M. (1997). Variations in bicultural identification among African American and Mexican American adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 7, 3-32.
- Phinney, J. S., Horenczyk, G., Liebkind, K., Vedder, P. (2001). Ethnic identity, immigration, and well-being: An interactional perspective. *Journal of Social Issues*, 57 (3), 493-510.
- Ramos, M. R., Cassidy, C., Reicher, S., Haslam, S. A. (2012). A longitudinal investigation of the rejection–identification hypothesis. *British Journal of Social Psychology*, 51 (4), 642-660.
- Rosenberg, M. (1961). The Self Esteem scale. In J. Robinson, P. Shaver, and L. Wrightsman (Ed.), *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes* (121–123). San Diego, CA: Academic Press

- Sam, D. L., Vedder, P., Ward, C., Horenczyk, G. (2006). Psychological and sociocultural adaptation of immigrant youth. In J. W. Berry, J. S. Phinney, D. L. Sam, and P. E. Vedder (Ed.), *Immigrant Youth in Cultural Transition: Acculturation, Identity, and Adaptation across National Contexts* (117-141). Lawrence Erlbaum: Associates Publishers.
- Schaafsma, J. (2011). Discrimination and subjective well-being: The moderating roles of identification with the heritage group and the host majority group. *European Journal of Social Psychology, 41* (6), 786-795.
- Schmitt, M. T., Branscombe, N. R. (2002). The meaning and consequences of perceived discrimination in disadvantaged and privileged social groups. *European Review of Social Psychology, 12*, 167-199.
- Schmid, K., Muldoon, O. T. (2015). Perceived threat, social identification, and psychological well-being: The effects of political conflict exposure. *Political Psychology, 36* (1), 75-92.
- Schmitt, M. T., Spears, R., Branscombe, N. R. (2003). Constructing a minority group identity out of shared rejection: The case of international students. *European Journal of Social Psychology, 33* (1), 1-12.
- Schmitt, M. T., Branscombe, N. R., Postmes, T., Garcia, A. (2014). The consequences of perceived discrimination for psychological well-being: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin, 140* (4), 921.
- Simon, B., Ruhs, D. (2008). Identity and politicization among Turkish migrants in Germany: the role of dual identification. *Journal of Personality and Social Psychology, 95* (6), 1354.
- Simon, B., Loewy, M., Sturmer, S., Weber, U., Freytag, P., Habig, C., Kampmeier, C., Spahlinger, P. (1998). Collective identification and social movement participation. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*, 646-658.
- Simon, B., Reichert, F., Schaefer, C. D., Bachmann, A., Renger, D. (2015). Dual Identification and the (De-) Politicization of Migrants: Longitudinal and Comparative Evidence. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 25* (3), 193-203.
- Spencer-Rodgers, J., Collins, N. L. (2006). Risk and resilience: Dual effects of perceptions of group disadvantage among Latinos. *Journal of Experimental Social Psychology, 42* (6), 729-737.

- Sirin, S. R., Bikmen, N., Mir, M., Zaal, M., Fine, M., Katsiaficas, D. (2008). Exploring dual identification among Muslim-American emerging adults: A mixed methods study. *Journal of Adolescence*, 31 (2), 259-279.
- Tajfel, H., Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. *The Social Psychology of Intergroup Relations*, 74, 33-47.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories: Studies in social psychology*. CUP Archive.
- Turner, J., Brown, R. (1978). Social status, cognitive alternatives, and intergroup relations. In H. Tajfel (Ed.), *Differentiation between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Intergroup Relations* (201-234). New York: Academic Press.
- Vedder, P., Boekaerts, M., Seegers, G. (2005). Perceived social support and well-being in school: The role of students' ethnicity. *Journal of Youth and Adolescence*, 34 (3), 269-278.
- Vedder, P., Sam, D. L., Liebkind, K. (2007). The acculturation and adaptation of Turkish adolescents in North-Western Europe. *Applied Development Science*, 11 (3), 126-136.
- Verkuyten, M. (2008). Life satisfaction among ethnic minorities: The role of discrimination and group identification. *Social Indicators Research*, 89 (3), 391-404.
- Verkuyten, M., Reijerse, A. (2008). Intergroup structure and identity management among ethnic minority and majority groups: The interactive effects of perceived stability, legitimacy, and permeability. *European Journal of Social Psychology*, 38 (1), 106-127.
- Verkuyten, M., Yıldız, A. (2007). National (dis)identification and ethnic and religious identity: A study among Turkish-Dutch Muslims. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33, 1448-1462.
- Verkuyten, M., Martinovic, B. (2012). Immigrants' national identification: Meanings, determinants and consequences. *Social Issues and Policy Review*, 6 (1), 82-112.
- Vignoles, V. L. (2011). Identity motives. In S. J. Schwartz, K. Luyckx, and V. L. Vignoles (Ed.), *Handbook of Identity Theory and Research* (403-432). Springer Science: Business Media.

Virta, E., Sam, D. L., Westin, C. (2004). Adolescents with Turkish background in Norway and Sweden: A comparative study of their psychological adaptation. *Scandinavian Journal of Psychology*, 45 (1), 15-25.